

INTERNATIONAL JOURNAL OF VOLGA - URAL AND
TURKESTAN STUDIES (IJVUTS), VOLUME 1, ISSUE 1, P.48-67.

ULUSLARARASI İDİL - URAL VE TÜRKİSTAN
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ (IJVUTS), CİLT 1, SAYI 1, S.48- 67.

ÖZBEK HALK EDEBİYATINDA BİR MİZAH SANATI : ÄSKİYÄ*

Selahittin TOLKUN¹

Özet

Gülmeyi seven Özbek halkının sözlü edebiyatının mizah dalını oluşturan türlerden birisi *äskiyä* sanatıdır. Bu sanat hâlen etkin biçimde yaşatılmaktadır. *Äskiyä* sanatı için “İki veya daha fazla *äskiyä*çinin kelimelerdeki çokanlamlılığa dayanarak birbirlerine laf çarpmaları temelinde gerçekleştirdikleri, söz söyleme ustalıklarını sergiledikleri söz oyunudur.” denebilir. Bu oyunda klasik edebiyatta yer alan iham, tecnis gibi sanatlardan istifade edilir. *Äskiyä* sanatı üzerine Özbekistan’da değişik çalışmalar yapılmış, gerekli derlemeler gerçekleştirilmiştir. *Äskiyä* sanatı, hâlihazırda Özbekistan’da halka yönelik gerçekleştirilen İstiklal Bayramı ve Nevruz Bayramı başta olmak üzere değişik resmi etkinlikler yanında özel toplantılar, düğünler gibi her türlü gayri resmî eğlenceli ortamda sergilenmektedir. Bu oyuna iştirak edene *äskiyäçi* veya *äskiyäbâz* denmektedir. *Äskiyä*çilerin söz ustası olması kadar söylenen sözleri kaldırabilmesi de temel kuraldır. Birden çok *äskiyä*çinin bulunduğu oyunlarda kişiler arasında laf atma konusunda kinci, ısrarlı ve takipçi üslup sergilenmez. Bir *äskiyä*çinin laf attığı kişi kendisine söz söyleyene münasip bir cevap verebileceği gibi başka bir *äskiyä*çiye de kendisi laf atabilir.

Anahtar kelimeler: *Özbek mizah edebiyatı, äskiyä, äskiyäçi*

A HUMOUR GENRE IN UZBEK FOLK LITERATURE: ÄSKİYÄÇİ

Abstract

One of the genres of humor in the oral literature of the Uzbek people who love to laugh is *äskiyä* art. This art is still being alive. *Äskiyä* art can be defined as “The art of wit which involves two or more participants (*askiyachi*) who demonstrates their mastery of witticism using polysemy in the words in the form of dialogue”. The arts of classical literature such as “*iham*”, “*tecnis*” are employed in this game. Different works have been done in Uzbekistan on the art of *Äskiyä* and necessary compilations have been made. The art of *Äskiyä* is demonstrated in all kinds of informal entertaining environments such as special meetings and weddings, as well as various official events, especially on the Independence Day and Nowruz Feast, which are organized for the public in Uzbekistan. The participants of this game are called “*äskiyäçi*” or “*äskiyäbâz*”. The main rule is that “*Äskiyäçi*” should be able to concede all the words delivered by other participants. In the games where there are more than one “*äskiyäçi*”, there is no resentful, insistent and pursuer style among participants. “*Äskiyäçi*” may not only come up with an answer to the person who addressed a word to him, but address his words to another “*äskiyäçi*” as well.

Keywords: *Uzbek humour literature, äskiyä, äskiyäçi*

* Bu makale, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi ve Türk Dil Kurumu tarafından 13-15 Mayıs 2016 tarihlerinde Rize’de düzenlenen *Türk Edebiyatında Mizah Sempozyumu*’nda aynı adla sunulan bildiriden güncellenerek geliştirilmiştir.

¹ Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, stolkun@anadolu.edu.tr

Giriş

Özbek Türkleri destan, türkü, ninni, mani, ağıt, tekerleme, atışma, taşlama, masal, hikâye, efsane, bilmece vb. yanında halk tiyatrosu veya konuşmaya dayalı *nâtiqlik*, *âskiyâ*, *bâdihâgöylik*, *vâizlik*, *mâddâh*, *qıssâgöylik*, *râviylik*, *suhândânlik*, *qırââtxânlik* (Räsulov, Husänov ve Moydinov, 2006, s. 76) gibi seyirlik sanat türlerinden oluşan zengin bir halk edebiyatına sahiptir.

Özünde muhafazakâr bir halk olan Özbek Türkleri, belli âdâp ve uslup dâhilinde gerçekleştirilen etkinliklerde gülmeyi çok sever. Özbek halkının zengin sözlü edebiyatının mizah dalını oluşturan türlerden birisi *âskiyâ* sanatıdır. Bu sanat, hâlihazırda Özbekistan'da halka yönelik gerçekleştirilen Müstakillik Bayramı ve Nevruz Bayramı başta olmak üzere değişik resmî etkinlikler yanında özel toplantılar, düğünler gibi her türlü gayri resmî eğlenceli ortamların vazgeçilmezlerindedir.

Âskiyâ hakkında, Özbek kaynaklarında daima bu sanatın yalnız Özbeklere özgü olduğu vurgusu yapılmaktadır. Diğer halk edebiyatı türleri diğer birçok halkta veya en azından genelde Türk Dünyasında özelde Türkistan halklarında bulunmaktadır. Söz konusu özelliğinden dolayısıyla bu sanat Özbekler için özel bir konuma sahiptir.

Âskiyâ sanatı 27 Kasım 2014 tarihinde UNESCO tarafından İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesine alınmıştır (Yılmaz, 2014, 35; internet 3).

Yandaki resimde
günümüz
*âskiyâ*çileri
görölmektedir.

Kaynaklarda *Āskiyä* Kavramıyla İlgili Açıklamalar

Bu kavram ve bu kavramla ilgili kelimeler sözlük ve ansiklopedilerde şöyle açıklanmaktadır:

Özbek Tilining İzähli Luğäti'nde bu kelimenin Arapça ذكى² zekî kelimesinin çokluğu olan اذكياء ezkiyâ kelimesinden geldiği kaydedilmekte ve şöyle açıklanmaktadır:

Āskiyä: 1) Özbek halk sözlü eserlerinin bir türü olup burada söz oyununa, istihzalara dayanarak iki veya daha fazla kişi veya taraflar yarışır. *Āskiyä*, esas olarak düğün-dernek, eğlence, ziyafet gibi toplanmalarda gerçekleştirilir. 2) *Āskiyäbâz*, *āskiyäçi* lakabı. Bu maddenin içinde şu alt başlıklar da bulunur.

āskiyä aytişmâq: Böyle müsabakaya (*āskiyä*) taraf olarak katılmak.

āskiyä qılmâq: 1) *āskiyä* söylemek. 2) Söz oyunu yapmak, laf vurmalarla alaya almak.

Ayrıca sözlükte bu kelimenin şu türemişleri de bulunur:

Āskiyäbâz: *Āskiyä*ya usta, *āskiyä* söylemeyi seven ve söyleyen kişi.

Āskiyäbâzlik: *Āskiyä* söyleme.

Āskiyäçi: ayn. *Āskiyäbâz*.

Sözlükte görüldüğü gibi *āskiyäbâz* ile *āskiyäçi* aynı olarak verilmiştir. Ancak aşağıda da görüleceği üzere kimi kaynaklarda bu iki kelimenin anlamca farklı oldukları kaydedilmektedir.

Entsiklopedik Luğät'ta ise bu kelime şöyle açıklanmıştır:

Āskiyä (ar.) Önceden hazırlık görmeyen iki veya daha fazla kişi veya gruplar arasında hazırcevaplık ile muayyen bir konuda icra edilen edebi eser, Özbek halk edebiyatı türü. (s. 62)

Āskiyä ve bu kelimeyle ilgili diğer kavramlar *Özbek Tilining Etimologik Luğäti*'nde şöyle açıklanmıştır (s. 45):

Āskiyä: Bu Arapça söz *āzkiyâ* şekline sahip olup Özbek diline üstünlü hemzeyi a sesinin ve k ünsüzünün tesiri ile *zel* ünsüzünü s ünsüzüne, uzun j, ā sesleri i, a seslerine dönüştürülerek kelimenin sonundaki ötreli hemzeyi atarak kabul edilmiştir.

Āskiyäbâz: Bu kelime Özbek dilinde Arapça *āskiyä* kelimesine “meraklanarak oynamak” anlamını taşıyan *bāxtān* fiilinin *bâz* şimdiki zaman sıfat-fiilini eklenmesiyle

² Kelime *Özbek Tilining İzähli Luğäti*'nde ذكى ve اذكياء biçimlerinde yazılmıştır. Oysa zekâ sahibi anlamındaki zekî kelimesi Arapçada *zel* (ذ) harfi ile yazılır. Herhalde burada bir dizgi yanlışlığı yapılmıştır. Kelime *Özbek Tilining Etimologik Luğäti*'nde ise *zel* ile transkripsiyonlanmış ve bu durum ayrıca belirtilmiştir. Bundan dolayı metinde *Özbek Tilining İzähli Luğäti*'ndeki bu yanlışlık tarafımızdan düzeltilmiştir.

oluşmuş olup (*bâz* esasen Özbek dilinde basit bir yapım ekine dönüşmüştür: *bedänäbâz*, *käptärbâz*, *qımärbâz* gibi) “yersiz şaka yapmayı seven kişi” gibi olumsuz anlam belirtir. *Äskiyäbâz* kelimesinden Özbek dilinde *äskiyäbâzlik* kavram adı türetilmiştir.

Aynı şekilde *äskiyäçi* kelimesinin açıklamasında görüleceği gibi bu kelimenin diğer kaynaklarda eşanlamlısı olarak verilen *äskiyäbâz* kelimesinden anlamca farklı olduğu ileri sürülmektedir.

Äskiyäçi: Bu kelime Özbek dilinde Arapça *äskiyä* (< *äzkiyâ*) kelimesinden +çi türetilen kişi adı olup, “*äskiyä* söylemeyle uğraşan kişi” anlamını verir. *İzâhli Luğatta äskiyäçi* kelimesi aynen diyerek *äskiyäbâz* kelimesine gönderme yapılmış ve bu kelimedede gerekli açıklama yapılmıştır. Aslında bu iki kelimenin anlamları tam olarak aynı değildir. Bu sebepten her iki kelimenin anlamı müstakil olarak tanımlanmalıdır.

Bütün bu izahlara dayanarak bu sanat için “İki veya daha fazla *äskiyä*çinin kelimelerdeki çokanlamlılığa dayanarak birbirlerine laf çarpmaları temelinde gerçekleştirdikleri, hazırcevap niteliğinde söz söyleme ustalıklarını sergiledikleri müsabaka tarzındaki söz oyunudur.” denebilir. Bu oyunda klasik edebiyatta yer alan iham, tecnis gibi sanatlardan istifade edilir.

Bugün Afganistan sınırları içinde kalan Güney Türkistan Özbeklerinde bu sanatın bulunup bulunmadığı meselesi hakkında 1993 Mezarşerif doğumlu Adil Beg Bunyad kendisiyle 12.01.2019 tarihinde yaptığımız bir sohbet esnasında eskiden köylerde bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca kendisinin hatırladığı kadarıyla bu sanatçılara *äskiyäçi* değil, *qızıqçı* denirmiş.

Başta *äskiyä* olmak üzere diğer gülmece türleri Türkiyeli araştırmacıların da dikkatini çekmiş, özellikle Naciye Yıldız ile Hüseyin Baydemir’in konuya ışık tutucu mahiyette araştırmaları bulunmaktadır (Yıldız, 2006; Baydemir, 2016).

***Äskiyäçi*de bulunması gereken özellikleri**

- Özbek kültürün gerektirdiği saygı ve nezaket kurallarına uyma
- Özbek dilinin inceliklerine vakıf olma
- hazırcevaplık
- olağan olayları gülmece konusu yapabilme yeteneği
- söyleyeceklerini kaba olmayan biçimde, karşı tarafı incitmeden söyleyebilme
- sabır
- alınmama
- alçakgönüllülük
- kin gütmeme

- atıştığı konu hakkında etraflı bilgi sahibi olma
- yengilgiyi kabul edebilme

Āskiyāçilerin yukarıda sayılan özelliklerinden başka belli bir konu üzerinde söz yarıştırebilmeleri için kültürlü olması gerekir. Bu çalışmanın sonunda verdiğimiz *āskiyā* örneklerine bakılacak olursa bu durum daha net anlaşılacaktır. Bizzat Muhämmädiyev'in *Āskiyā* eserini incelediğimizde şu konuların işlendiğini görüyoruz: *pamuk yetiştiriciliği, pamuk ırgatlığı, ulaklar, at biniciliği, şarkı türküler, hayvancılık, ipek böceği yetiştiriciliği, kuşlar, kavun, üzüm, meyve, bağcılık-bahçıvanlık, traktör, inşaat, kültür-sanat ve zanaat, edebî eserler, dil-gramer, kelimeler, ticaret, marangozluk, yol-yolculuk, satranç, futbol, şairler, Kokand şehrine bağlı köyler, Namangan'ın çiçekleri, ekmekçilik, çay, balkabağı* vb.

Görülüyor ki *āskiyā* sanatıyla uğraşanların değişik konularda bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Bu durum çalışmamız sonunda verilen *āskiyā* örneklerinde açıkça görülmektedir.

Bu sanat dıştan bakıldığında alaya alma hatta hiciv gibi gelebilir. Konuyla ilgili olarak Āhmedova “Hicvin sanatkârane üslupta ve halkın iştirakında müsabaka tarzında canlı icrası başka halklarda görünmez.” demektedir (Āhmedova).

Esasen eğlenme amaçlı olduğu düşünülen bu sanat için kaynaklarda “*Āskiyāçinin* vazifesi gülme vasıtasıyla insanları eğlendirme, onların bilimini ve aklını bileme, hazırcevap olmaya alıştırmaktır.” denmektedir (Räsulov, Husänov ve Moydinov, 2006, s. 74). Dolayısıyla bu sanatın bir özelliği de eğlendirirken eğitmektedir, denebilir.

Āskiyāda Galibiyet

Bir tür hazırcevaplık yarışması da denebilecek *āskiyāda* kimin galip geldiği ise taraflardan birinin daha üstün bir cevap verememesi veya verecek cevap bulamayıp düşünürken kısa müddetli bir sessizlik meydana gelmesi ve dolayısıyla kahkahaların kesilmesiyle anlaşılır (Muhämmädiyev, 1970, s. 5). Bundan dolayı denebilir ki önemli olan yalnızca hazırcevaplık değil aynı zamanda daima ve süratle karşı taraftan daha iyi olabilmektir.

Āskiyā Türleri

Kaynaklarda *āskiyānin* *päyrāv, kâfiyā, rädif, tutäl, oxşätüm, boläsizmi, bāxri bāyt, säfsätä, “gülmisiz, räyhänmisiz, cämbilmisiz”, şirinkârlık, räbbiyä, lāqäb, termä, çistân* gibi türlerinin bulunduğu belirtilmektedir (Özbekistân Milliy Ensiklopediyası, s. 698; internet 2). (Konuyla ilgili olarak ayrıca bk. Baydemir, 2016)

Āskiyā ve Kadınlar

Äskiyänin yapıldığı meclislere kadınların katılıp katılmaması hakkında ise kaynaklarda farklı görüşler karşımıza çıkıyor. Bu konuda Tolqın Eşbek “Onlar (*äskiyäçiler*) her türlü mecliste, toplantıda Özbekâne cömertliği, âdâbı, sevgiyi aynı ölçüde koruyabilmişlerdir. Halkı güldürmek için hiçbir gayriciddiliğe, hafifmeşrepliğe başvurmaz, kaba argo sözleri kullanmazlardı. Bu sebeple onların etkinliğini dedeler babalarla, çoluk çocuk analar, gelinler hep birden seyreder, eğlenirlerdir.” demektedir (internet 1).

Buna mukabil bir başka kaynakta “*Äskiyä* türüyle meşgul uzmanlar tarafından bu türün cinsellikle (terbiyesiz ifadelerle) ilgili olduğu ayrıca belirtilir. Bu yüzden eskiden erkekler *äskiyä* söylediklerinde dinleyicilerin arasında kadın bulunması uygun bulunmamıştır.” denmektedir (İnternet: 3).

Ancak konuyla ilgili müstakil *Äskiyä* kitabını yazan Muhämmädiyev şu notları düşer:

Eski örf-adet ve kaidelerin aşırı karşı olmasına rağmen Özbek kadınları arasında istidatlı şairler, sazendeler, rakkaseler, hikâye ve latife anlatanlar yanında bir çok *äskiyäçi* de mevcuttur.

Özbekistan halk sanatçısı Lutfixânım Särimsâqova'nın anlattıklarına göre bilhassa Fergane vadisinde kadınların toplandığı misafirliklerde nevi şahsına münhasır *äskiyä*ler yapılırdı. Arkadaşlar birbirlerine mecazlı kinayeli sözler söylerdi. Günümüzdeki rahat hayatımızda temiz ve nadir, zeki kadınlarımız erkekler ile türlü konularda *äskiyä*lar söylerler. (Muhämmädiyev, 1970, s. 9).

Gerçekten de sanalağda yer alan *äskiyä* videolarının altındaki eğer etkinliğin gerçekleştiği ortamda hanımlar varsa bu durum çok defa tenkit edildiği görünmektedir.

Sözü Uygun Söyleme Tarzı

Özbek toplumunda saygı çok önemlidir. Çok yakın kişiler birbirlerine, küçükler büyüklere asla, çok defa büyükler de küçüklere hitap ederken *sen* kullanmazlar. Bir kişi kendisinden büyük varken başköşeye geçip oturmaz. Herkes kendi yerini tabii biçimde bilir. Haliyle böyle bir toplumda güldürmek için şakalaşırken söylenecek sözlere çok dikkat edilmesi gerekir. “*Äğzım bâr deb här sözni äytmä!*” (Ağzım var diye her sözü söyleme!) atasözünün bulunduğu bir toplulukta latifeyi usulüyle yapmak icap eder. Bu konuda Muhämmädiyev, kitabında Fargâne vilayetindeki ünlü üstat *äskiyäçi* Älimcân Häydärov'un şu sözlerini nakleder:

Äskiyäçilikte bir taraftan lakaptan hareketle bir esinti çıkarmadan güldürmek mümkün değildir. Ancak lakabı sevimsiz tarzda söylemek olmaz. Bunu bilen bilir, bilmeyen bilmiyor gibi davranarak ustalıkla sürdürürse, *äskiyä*ye konu olan kişi incinmez,

sevimsiz duruma düşmez. Bazı *askiyâçiler* lakabı pat diye aleni söylerler, bu hoş gitmez elbette.” (Muhämmâdiyev, 1970, s. 9)

Burada bir *askiyâ* örneği verelim.

Lakabı kel olan Mämâyunus, gözü kör olan arkadaşı Erkä Qâri ile *askiyâleşirken* arkadaşının görme özüne işaretle:

- Turing Qâri äkä! Kör otgä (kurortgä) keldingiz. – dedi. Erkä Qâri yâstıqdän başını kötärär ekän, şâşıb-pişib, päypäslänib deräzädän täşqärigä qärägän boldı-dä, dährhâl yüzini Mämâyunus äkä tāmāngä burıb:

- Hävlıqmäy qâling, Mämâyunus! Şortepä-kü- dedi.

Çevirisi:

- Kalkın Qâri Abi! Kör ot'a (kurort'a) geldiniz. – dedi. Erkä Qâri ise yastıktan başını kaldırırken alelacele el yordamıyla pencereden dışarıya bakmış gibi yaptı ve derhal yüzünü Mämâyunus Abi tarafına çevirerek:

- Acele etmeyin, Mämâyunus! Burası Şortepe yahu!-dedi.

Belirtelim ki *askiyâçiler* esasen konuşma dilini esas alırlar. Burada Mämâyunus, Rusçada kaplıca anlamına gelen *kurort* kelimesinin telaffuzunu *askiyâ* amacıyla “*kör ot*” diye değiştirerek arkadaşının lakabına gönderme yapmıştır. Buna mukabil *Erkä Qâri*, görünüşte Buhara vilayetine bağlı Şortepe'ye göndermede bulunmuştur. Aslında ise kelimenin “çorak tepe” anlamıyla arkadaşısı Mämâyunus'un kelliğine gönderme yapmıştır. Her iki *askiyâçi* lakaplarından hareketle laf vurmuş, ancak bunu bilenler anlamıştır.

Tarihte ve Günümüzde Askiyâ ve Askiyâçilik

Tarihî cihetten bakıldığında Muhämmâdiyev'in belirttiğine göre, Muhämmädğyâsiddin ibn Cälâliddin'in hazırladığı lügatte *zekiler* anlamına gelen bu kelime azkiyâ biçiminde geçmekte olup “temiz zihinli, dingin zihin sahibi” olarak açıklanmaktadır (Muhämmâdiyev, 1970, s. 5).

Yine bu alanda müstakil eser veren Muhämmâdiyev'in belirttiğine göre, Uluğbek hakimiyetindeki Semerkant'ta gülmece, halk tiyatrosu oldukça gelişmişti. Bu gelişme Nevâî döneminde Herat'ta sürmüştür. XV. yüzyıl şairlerinden Zeyniddin Vâsifî hatıratında Herat'ta Mir Serberehnâ, Burhânî Gung, Hasan Vâiz, Said Gıyâseddin, Şerfi, Halil Sehhâb, Muhammed Bedahşî gibi keskin söz ustalarının varlığından söz etmektedir. Keza 18. asırdan itibaren Kokand, Hive ve Buhara hanlıklarında halk tiyatrolarının kurulmaya başlandığını, tiyatroyla beraber gülmece sanatı kısa zamanda halk arasında yayıldığı bilinmektedir. Ancak

äskiyä sanatının asıl gelişimi 19. asrın ikinci yarısı ile 20. asrın başlarına denk gelmektedir (Muhämmädiyev, 1970, s. 9-10).

Değişik kaynaklarda bu sanatın Özbekistan'da esasen Andican, Namangan, Fergane, Kokant, Margılan gibi Fergane vadisinde bulunan şehirlerde geliştiği ve sürdürüldüğü kaydedilmektedir (internet 1). Kimi kaynaklarda ise Taşkent de bu şehirlere katılmaktadır.

Sovyet döneminde *äskiyä* sanatı üzerine çalışmalar ve yayınlar yapılmış, gerekli derlemeler gerçekleştirilmiştir. Müstakil Özbekistan döneminde ise çalışmaların sürdürüldüğünü, kaynakların arttığını görüyoruz.

Kaynaklarda geçmişte *Yusufcân Qızıq Şäkärçänov, M. Tilläbäyev, Erkä Qâri Kârimov, C. Sultânov, Ğänicân Tâşmätov, Räsulqâri Mämädäliyev, Äbulqâsım Toyçiyev, Ğulâmcân Rozibäyev, Häsänbây Sultânov, Mähsum Qâzâqov, Cöräxân Polätov, Ne'mätcân Tâşmätov, Tursunbuvä Äminov, ağabey kardeş Şacälilövlär, Polätcân Nurmätov, Mämäyunus Tilläbäyev, Cöräxân Sultânov, Äbdurähmân Qulmätov, Cumäbây Huräliyev, Ğäfirçân Mirzäyev, U. Äbdülläyev, M. Rähimov, Hätämçân Hâkimçänov, Mämäsidiq Älixänov, Qährämân Äbdüvâhidov* gibi ustaların bu sanatın yaşatılmasına ve geliştirilmesine büyük katkıları olduğu belirtilmektedir.

Äskiyä sanatı günümüz Özbek edebiyatını da etkilemiş, Hämzä Hâkimzädä Niyâziy'in "Mäysärväning İşi" komedyasında, K. Yâşin'in "Târ-mâr" dramasında, Sâbir Äbdüllä'nin "Mävlänä Muqimiy" romanında, başta Tolän Nizâm olmak üzere değişik şairlerin eserlerinde bu sanattan yararlanıldığı görülmektedir (Muhämmädiyev, 1970, s. 8)

Günümüzde ise bu sanatı öncelikle yaşatmak, yaymak, geliştirmek için bilhassa Fergane Vadisinde bulunan şehirlerde değişik kurumlar, klüpler faaliyet göstermektedir. Margılan'da *Mämäsidiq Şeräyev, Kokänd'dä Äkrâmcân Änvärov*, Andican'a bağlı Hânâbâd ilçesinde Muhiddin *Sultânov* öncülüğünde *äskiyä*çilik okulları bulunmaktadır (Ähmedova).

***Äskiyä* Örnekleri**

Bu bölümde önce iki adet konulu, ardından "*Gülmisiz, Rayhânmisiz, Cambilmisiz*" ve *Oxşätdim* türlerine örnek metinler ve bunların çevirileri verilecektir.

Edebî eserler konulu *âskiyä*.

Yâdgâr äkä: Yâxşimisiz, “**Muqâddäs**”xân?³

Muqâddäsxân: Keling, Yâdgâr äkä, “**Men qıslâqdä yaşäymän**”,⁴ deb körinmäy ketdingiz?

Yâdgâr äkä: “**Nur qıdırıb**”⁵ yürübmiz-dä.

Muqâddäsxân: “**Äpä-singillär**”ingiz⁶ tinçmi?

Yâdgâr äkä: Hä, ikkâvläri häm mehnätdä “**Mäş’äl**”.⁷

Muqâddäsxân: “**Änä**”ning⁸ näsihätläridän çıqmäy “**Ätä izidän**”⁹ bârgändän keyin mäş’äl bolışädi-dä.

Yâdgâr äkä: Äytgändäy, “**Cämilä**”¹⁰ “**Qälb ämri bilän**”¹¹ Mirzäçölgä ketibdi deb eşitdim, râstmı?

Muqâddäsxân: Hä, biläsiz-kü, “**İrädä**”li¹² qız-dä.

Yâdgâr äkä: Zäp “**Şänli ävläd**”ımız¹³ bâr-dä. Hâr yigit-qızgä “**Köngil güli**”ni¹⁴ “**Güldästä**”¹⁵ qılıb tutging kelädi.

Muqâddäsxân Siz häm “**Yäxşı niyät**”¹⁶ bilän yäylävdä qoy-qozıçaqlarnı köpätirib yürgängä oxşäysiz.

Yâdgâr äkä: Hä, “**Yäylävdä**”¹⁷ häyât qoşıqlarını yängrätib yürübmiz.

Muqâddäsxân: Yäyläv “**Äydim keçälär**”dä¹⁸ äynıqsä gäştli bolär?

Yâdgâr äkä: Nimäsini äytäsiz? “**Ältün vâdiydän şäbädälär**”¹⁹ esib turädi. Bâ’zän muzikä mäktäbidän “**Quvnâq balälär**”²⁰ kelib, kontsert berib häm ketiştädi.

³ Ädil Yâqubov’un (1926-2009) hikâyesi.

⁴ Kastedilen eser belirlenemedi.

⁵ Musä Tâşmuhämmäd oğlu Äybek’in (1905-1968) eseri.

⁶ Äşqäd Muxtâr’in (1920-1997) 1955’te kaleme aldıgı roman.

⁷ Xämüd Çulâm’in (1919-2005) 1959’da yayımlanan romanı.

⁸ M. Gorki’nin (1868–1936) 1907’de yayımlanan ve Özbek Türkçesine “Änä” (Ana) adıyla çevrilen eseri.

⁹ Ädil Yâqubov (1926-2009) hikâyesi.

¹⁰ Cengiz Aymatov’un (1928-2008) Türkiye Türkçesine aynı adla çevrilen romanı.

¹¹ Şarâf Râşidov’un (1917-1983) aynı adlı hikayesine gönderme.

¹² Pârdä Tursun’un (1909-1957) drama eseri.

¹³ Teşä Säydäliyev’in (1933-1972) şiirlerinden oluşan seçki.

¹⁴ Teşä Säydäliyev’in bir diğër seçkisi.

¹⁵ Teşä Säydäliyev’in bir diğër seçkisi.

¹⁶ Zâhidcân Äbidov’un (1923-1996) 1957’de yayımlanan eseri.

¹⁷ Pârdä Tursun’un (1909-1957) 1935’te yayımlanan hikâyesi.

¹⁸ Mâqsud Qâriyev’in (1926-2010) hikâyesi.

¹⁹ Musä Tâşmuhämmäd oğlu Äybek’in (1905-1968) romanı.

²⁰ Meşhur İtalyan çocuk edebiyatı yazarı Gianni Rodari’nin (1920-1980) şiir kitabı.

Muqaddäsxân: Oşa mäktäbdä **“Oqıtuvçı”**lik²¹ qılâyâtgän **“Kärim devänä”**ni²² izläb ketgän **“İbädilläning qäytüb kelişi”**²³ qıyın boldı. Siz körmädinizmi?

Yädğâr äkä: U yerdä **“Yürägingä yâqın kişilär”**²⁴ köp. Äynıqsä dostım **Ergäş äläv**,²⁵ qızıq yığıt. **“Ähänrübä äxtärib”**²⁶ keldi-yu, men bilän tänişdi-qaldı. U bilän köpinçä **“Färgänä çäşmäleri”**²⁷ yänidä yänbaşlaşib **“Gülxän”**²⁸ yâqamız.

Muqaddäsxân Yüring biznikigä. Men **“Ötgän künlär”**dän²⁹ gäpirib berämän, siz **“Esdäliklär”**dän³⁰ äytäsiz.

Yädğâr äkä: Mäyli, üyläringizgä **“Käşmir Qoşıçılari”**ni³¹ äytib bärämiz. (Muhämmädiyev, 1970, s. 58-59)

Çevirisi

Yädğâr äkä: İyi misiniz **“Mukaddes”** Bey?

Muqaddäsxân : Hoş geldiniz Yädğâr Abi, **“Ben köyde yaşıyorum.”** diye iyice görünmez oldunuz.

Yädğâr äkä: **“Işık arayarak”** yaşıyoruz işte.

Muqaddäsxân: **“Kız kardeşleriniz”** iyi mi?

Yädğâr äkä: Evet, ikisi de çalışmada birer **“meşale”**.

Muqaddäsxân: **“Ana”**sının sözünden çıkmayarak **“Babasının izinde”** gittikten sonra meşale olurlar elbette.

Yädğâr äkä: Sahi, **“Cemile”** **“Kalbinin emriyle”** Mirzaçöl'e gitti diye işittim, doğru mu?

Muqaddäsxân: Hı hı, bildiğiniz gibi kendisi **“irade”**li kız.

Yädğâr äkä: Olağanüstü **“Şanlı neslimiz”** var. İnsanın her delikanlıya her genç kıza **“gönül çiçeği”**ni buket olarak sunası geliyor.

²¹ 1936'dan beri faaliyet göstere gelen yayınevi.

²² Burada muhtemelen 1958'te Duşanbe'de üzerinde “Kärim Devänä Sätrhä-i äteşin” yazan destan tarzında yazılmış Tacikçe şiir kitabına gönderme yapılmaktadır.

²³ Kastedilen eser belirlenemedi.

²⁴ Zulfiyä'nin (1915-1996) şiiri.

²⁵ Muräd Xalil'in (1928 – 1983) eserinin adı.

²⁶ M. Xudâyqulov'un (doğ. 1937) aynı adlı eseri.

²⁷ Râzzâqov Hâşimcân'ın (1916-1982) şiir kitabı.

²⁸ Çocuklar ve gençler için Ocak 1929'dan beri çıkan aylık edebiyat dergisi.

²⁹ Äbdülläh Qädiriy'in (1894-1938) romanı.

³⁰ Modern Özbek ve Tacik edebiyatlarının kurucularından sayılan Sädriddin Äyniy'in (1878-1954) bir nevi hal tercümesi sayılan hatıraları.

³¹ Şarâf Râşidov'un (1917-1983) aynı adlı hikayesi.

Muqäddäsxân: Siz de “**iyi niyet**” ile yaylada koyunlarınızı kuzularınızı çoğaltmakla meşgûlsünüz gibi.

Yädğâr äkä: Evet, “**yaylada**” hayatın türküsünü çalıp söylüyoruz.

Muqäddäsxân: Yayla “**aydınlık geceler**”de bilhassa güzel olmalı.

Yädğâr äkä: Hem de nasıl? “**Altın vadiden esintiler**” esip durur. Bazen müzik okulundan “**Neşeli Çocuklar**”ın gelerek konser verdikleri de oluyor.

Muqäddäsxân: O okulda, “**öğretmenlik**”lik yapmakta olan “**Kerim Divane**”yi aramaya giden “**İbâdillâ’nın geri dönüşü**” zor oldu. Siz görmediniz mi?

Yädğâr äkä: Orada “**kalbime yakın kişiler**” çok. Bilhassa dostum Ergaş âlâv, ilginç delikanlı. “**mıknatıs aramaya**” geldi ancak benimle tanıştı. Onunla çok defa “**Fergane pınarları**”nın yanında uzanarak “**ateş**” yakarız.

Muqäddäsxân: Hadi bize gidelim. Ben “**geçmiş günler**”den bahsederim, siz de “**hatıralar**”dan söz edersiniz.

Yädğâr äkä: Tamam o zaman, evinize “**Keşmir türkücülere**”ni de çağırırız.

İhâm sanatına dayanan konulu âskiyâ örneği

Bu *âskiyâ*da konu *qāvâq* (balkabağı) ve *qāvâq sâl-* “1) balkabağı katmak, 2) Surat asmak” kelime ve deyimi üzerine kurulmuştur. Belirtelim ki balkabağı Türkistan Türklerince tatlı yanında yemeklik malzeme olarak tüketilmektedir. Aşağıdaki metinde geçen *âş* kelimesi ise Özbek Türkçesinde hem yemek hem de doğrudan pilav anlamlarına gelmektedir. Ancak Özbek pilavına balkabağı katılmaz.

Qâdircân äkä: İkrâmiddin, bu yâqqâ qâräng,bizgâ pişirişingiz bittâ âş, **qāvâq hâm sâlâsiz-ä!**

İkrâmiddin: Qâdircân äkä, sizlârdäqâ äziz mehmânlärgä ätäb här xıl âvqät qılğänmiz: bu şorvä, **âş qāvâqdä.**

Ämin buvä: Mullâ İkrâm, Qâdircân äkädän täşviş qılmäng, bu kişigä **âş qāvâqdän** âlinsä boldı.

Qâdircân äkä: Ämin buvä, äcâyib xuşfe’l ädâmsiz-dä, indämây âläveräsiz: âşgä **qāvâq sâlınmäydi.**

Ämin buvä: Sizhäm tüşüräversängiz-ä, **qāvâqdän âş** yäxşı deb.

Qādircān ākā: Siz hām indāmāy tūşirāversāngiz-ā, **āşdān qāvāq yāxşı** deb.

Qādircān ākā: Bir āz u yāq-bu yāqdān gāplāşib otiringlār, bāşqā āvqāt qılāmān: **qāvāqsız**. (Mādāyev ve Sābitova, 2010, s. 106)

Yukarıdaki metnin aşağıda çevirisi verilmektedir. Burada iki anlamda kullanılarak gülmeye sebep olan kısımlar bölü işaretiyle ikili anlamıyla verilmiştir.

Qādircān ākā: İkrāmiddin, buraya bakın, bize pişireceğiniz hepsi hepsi bir yemek/pilav, siz bir de **balkabağı katıyorsunuz / surat asıyorsunuz!**

İkrāmiddin: Qādircān ākā, sizler gibi aziz misafirlerimiz için her çeşit yemek yaptık: Bu (daha) çorba, yemek/pilav ise **kabakta**.³²

Ämin buvā: Mullā İkrām, Qādircān Abiden yana endişelenmeyin, bu zat için **yemek kabaktan**³³ **alınsa / pilav kabaktan yapılan kaptan yenilse / balkabağı yemeğinden yenilse** tamam!

Qādircān ākā: Ämin buvā, acayip sevimli adamsınız yahu, ses çıkarmadan yemeyi sürdürüyorsunuz: Yemeğe **balkabağı katılmaz / surat asılmaz**.

Ämin buvā: Siz de yemenize baksanıza, “**balkabağından yapılan yemek iyidir / balkabağındansa pilav daha iyidir**” diyerek.

Qādircān ākā: Siz de sesinizi çıkarmadan yemenize baksanıza, “**pilavdansa balkabağı daha iyidir**” diyerek.

Qādircān ākā: Sizler biraz oradan buradan konuşadurun, ben başka yemek yapacağım: **Balkabaksız / Sizler kabaksınız!**³⁴

Metnin daha iyi anlaşılması için aşağıda Özbek el sanatlarından kabak işlemeciğinden bir örnek resim verilmektedir.

³² Kastedilen tabak olarak kullanılabilen bir kabak türü. Türkiye Türkçesindeki su kabağı olabilir.

³³ Bk. Bir önceki dipnot.

³⁴ *Qāvāq* kelimesi halk arasında *düşüncesiz*, *akılsız* anlamlarında kullanılır.

“Gülmisiz, Rāyhānmisiz, Cāmbilmisiz” Āskiyāsine Örnek

- Gülmisiz, rāyhānmisiz, cāmbilmisiz?!
- Äytgāningizmān.
- Ändicānnı yolıdā ädāşib qalıb: “**Äyim**” - deb yıǵlāb yürgānmisiz?
- Gülmisiz, rāyhānmisiz, cāmbilmisiz?
- Äytgāningizmān.
- Men-kü “**äyim**” - deb yıǵlāb yürübmān. **Siz äyingizni Üçqorǵān’dān tāpgānmisiz?**
(Mädäyev ve Sābitov, s. 2010, s. 108)

Çevirisi

- Gül müsünüz? Reyhan mısınız? Kekik misiniz?
- Dediğinizdenim.
- Andican yolunda şaşırarak “**Äyim (kasabası) / ana**” diye ağlıyor musunuz?
- Gül müsünüz? Reyhan mısınız? Kekik misiniz?
- Dediğinizdenim.
- Hadi ben “anam” diye ağlayıp geziyorum. Siz ise **ananızı Üçkorgan’dan mı buldunuz?**

Yukarıdaki *āskiyā*da yer adlarına dayalı espri bulunmaktadır. İlki “Äyim” kelimesindedir. *Äyim* Özbekistan’ın Andican vilayetinde bir ilçe adıdır. Ancak Özbek Türkçesinde “äyi” kelimesi *anne* anlamındaki kelimelerden birisidir. Dolayısıyla aranan *Äyim* ilçesi mi yoksa anne midir? Bu ikili anlamla espri yapılmaktadır.

İkincisi ise *Üçqorğân* yer isminde gizlidir. *Üçqorğân* Özbekistan'ın Namangan şehrine bağlı biri ilçedir. Bu ilçe adı Özbek argosunda tartışılan kişiye haddini bildirmeyi ifade eden “Anasını *Üçqorğân*'dan göstermek” deyiminde geçer. Dolısıyla ikinci konuşucu bu deyimde göndermede bulunmuştur.

Oxşätdim (Benzettim) Äskiyä Türüne Örnek

Näsriiddin: Eşân hâ Eşân, sizni oxşätdim.

Ädilxocä: Kimgä?

Näsriiddin: Musábäqä komissiyäläriğä körinmäy çäp berib yürgän brigädirgä.

Ädilxocä: Nimä qılärdim?

Näsriiddin: Gözä pärvärişi äyni qızığän çağlärdä şähärdä **qävun tüşirib yürärdingiz?**

(Mädäyev ve Säbitov, 2010, s. 108-109)

Çevirisi

Näsriiddin: Eşân hâ Eşân, sizi benzettim.

Ädilxocä: Kime?

Näsriiddin: Müsabaka komisyonuna görünmeden kaçmayı başaran ekip başına!³⁵

Ädilxocä: Ne yapıyordum ki?

Näsriiddin: Tam da kozaların bakımı çalışmalarının doruğa ulaştığı sırada şehirde **kavun indiriyordunuz / halt ediyordunuz.**

Burada *qävun tüşir*- gerçek anlamıyla “kavun indirmek” iken deyim olarak anlamı *Özbek Tilining İzähli Luğäti*'nde “yersiz hareket, söz ve benzeri ile işi rezil etmek, işi bozmak” şeklinde açıklanmaktadır. Bu deyim Türkiye Türkçesine halt etmek, halt yemek, çam devirmek deyimleriyle çevrilebilir.

Sonuç

Yazımızın başında da belirttiğimiz üzere bu sanat günümüz Özbekistan'ında gerek devlet gerekse özel kişiler tarafından gerçekleştirilen kutlamalar gibi büyük etkinliklerin vazgeçilmez unsurlarındandır. Özbeklere mahsus olan bu sanat, modern dünyanın getirdiği diğer gülmece türlerine rağmen halkın ilgi ve teveccühünü görmektedir.

³⁵ Sovyet döneminde birkaç köyden oluşan kolhozlar bulunmaktaydı. Kolhozu oluşturan köylerin veya mahallelerin başında ekip başı denebilecek kişiler bulunurdu. Bunlara *birgadir* denmekteydi. Ayrıca Sovyet sisteminde pamuk yetiştiriciliğinde her birimin yetiştirmesi gereken belli miktar bulunmaktaydı. Birimler bu miktarı tamamlayamadığı takdirde değişik yaptırımlarla karşı karşıya kalırlardı. Bu sebepten sistemce amaçlanan miktarı tamamlama ve hatta geçme bir yarış, müsabaka haline getirilmişti.

Kaynakça

Ähmedova, N. (2012). “Gulmisiz, Rayhånmisiz?” *Özbekistån Ädäbiyâti vâ Sän'âti Gazetasi*, yıl 2012, sayı 1. (Bk. İnternet kaynağı 2)

Baydemir, H. (2016). Askiya Şekilleri ve Benzer Türlerle Mukayesesi, A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED] 56, Erzurum. s. 903-921.

Entsiklopedik Luğät. (1988). Komisyon. c. 1., Taşkent: Özbek Sovet Ensiklopediyasi

Mädäyev, Ä. ve Sâbitov, T. (2010). *Xälq Äğzäki Poetik İcâdı.* Taşkent: Şärq Näşriyât.

Muhämmädiyev, R. (1970). *Äskiyä.* Taşkent: Ğäfur Ğulâm.

Özbek Tilining İzähli Luğäti 4 cilt. (2006). Komisyon. Taşkent: Özbekistån Milliy Ensiklopediyasi

Özbek Xälq Äğzäki Bädiiy İcâdı fänidän mä'ruzälär mätni, Özbek tili vâ ädäbiyâti tä'lim yönälişi üçün. (2011) Nukus: Özbekistån Respublikası Xälq Tä'limi Vâzirliğı.

Rähmätulläyev, Ş. (2003). *Özbek Tilining Etimologik Luğäti II (äräb sözläri vâ ulär bilän häsilälär).* Taşkent: Universitet.

Räsulov, R., Husänov, N. ve Moydinov, Q. (2006). *Nutq Mähäräti.* Taşkent: Özbekistån Respublikası Äliy vâ Ortä Mäxsus Tä'lim Vâzirliğı.

Yıldız, N. (2006). Özbek Halk Edebiyatında Latife, Laf, Askıya” I. *Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Bildiriler.* Hazırlayanlar: Yunus Koç, Serdar Sağlam ve Cahit Gelekçi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. s. 99-105.

Yılmaz, M. (2014). *Türk Dünyası Somut Olmayan Kültürel Mirasları Envanter Çalışması.* Ankara: Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi.

Ağ kaynakları

1) <http://uchildiz.uz/askiya-aslikni-xushlaydi/> 12.10.2015

2) <http://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/maqolalar/nazokat-ahmedova-gulmisiz-rayhonmisiz> 11.09.2015

3) <https://ich.unesco.org/en/RL/askiya-the-art-of-wit-00971> ve <https://meros.uz/object/askiya#> 12.10.2015.

Ekler:

Geçmişten günümüze değişik *äskiyâ* icrasından resimler

Extended Abstract

Uzbeks have rich folk literature which comprise of genres like *destan*, *türkü*, *ninni*, *ağit*, *tekerleme*, *atışma*, *taşlama*, *masal*, *hikâye*, *efsane* and etc. besides visual arts based upon narration like *nâtiqlik*, *äskiyä*, *bädiĥägöylik*, *vâizlik*, *mäddâh*, *qıssägöylik*, *râviylik*, *suhändänlik*, *qıräätxänlik*. One of the above mentioned genres *äskiyä* is a kind which constitutes humor branch of Uzbek oral literature. This art is still alive.

This terms and words related to this term are explained in dictionaries and encyclopedia as such:

The word is explained as having origin of Arabic word *اذكيا ezkiyā* which is the plural form of *ذكي zekī* in *Özbek Tilining İzähli Luğäti and explanation is given as such:*

Äskiyä: 1) This is one of the Uzbek oral works in which two persons or more compete with each other mordaciously. *Äskiyä* is essentially performed in events as weddings, recreations and feast. 2) title of *Äskiyäbâz*, *äskiyäçi*. Under this lexical entry , there are subtopics like that:

äskiyä aytışmâq: Attending such a competition (to *äskiyä*) as a contestant.

äskiyä qılmâq: 1) saying *äskiyä*. 2) Playing on words, ridiculing by sniping

Besides, there are derivations of this word in the dictionary:

Äskiyäbâz: Master of *Äskiyä*, the one who loves saying *äskiyä* or just says *äskiyä*

Äskiyäbâzlik: Saying *Äskiyä*

Äskiyäçi: same. *Äskiyäbâz*.

Äskiyä can be described as a drama in which two or more *äskiyä masters* compete based on sniping by using polysemy of words. In this drama, rhetorics that are used in classical literature like *iham* and *tecnis* are exploited. There are various studies on *Äskiyä* in Uzbekistan and necessary compilations were carried out

According to the resources, there are subgenres of *äskiyä* as such: *päyrâv*, *kâfiyâ*, *rädif*, *tutäl*, *oxşätüm*, *boläsizmi*, *bäxri bây*t, *säfsätä*, “*gülmisiz*, *räyhänmisiz*, *cämbilmisiz*”, *şirinkärlik*, *räbbiyä*, *läqäb*, *termä*, *çistân*.

Those who attend this play/drama are called *äskiyäçi* or *äskiyäbâz*. As well as the main rule in this play is being a wordsmith, being tolerant to what is said by opponent is also crucial. When there are more than one *äskiyäçi*, insistent and vengeful mode should not be

maintained. The one who comes under the sniping of opponent can respond properly as well as he can respond to another *āskiyāçi* himself.

Qualifications that an *Āskiyāçi* should have

- Forms of politeness which Uzbek culture calls for
- Having a grasp of specifics in Uzbek language
- Repartee
- Being able to use usual things in a way of humour
- Saying or saying in a proper way that doesn't lacerate one's feeling
- Patience
- Nonsusceptible
- Modesty
- Being out of grudge
- Having detailed information about the topic at issue
- Being able to give in

Beyond the above mentioned qualifications, *Āskiyāçi* should be a highbrow in order to keep up with opponents in some special issues. If the examples given at the end of the paper are taken into consideration, the situation will be understood better. When we examine Muhämmādiyev's *Āskiyāçi* itself, we see that the topics treated are as such: *breeding cotton, cotton labour, messengering, horse riding, songs, animal breeding, silkworm rearing, birds, melon, grape, fruits, gardening, tractor, construction, culture and art, handicraft, belles-lettres, language-grammar, words, trade, carpentry, trip-route, chess, football, poets, villages of Kokand, flowers of Namangan, bread making, tea, pumpkin* and etc.

It is underlined in Uzbek sources that *Āskiyā* is solely belong to Uzbeks. Other genres of folk literature are found in many peoples or at least in Turkic world as in Turkistani peoples in private. But because of its quality in question, Uzbeks pay special attention to *Āskiyā*.

Āskiyā was let into *Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity* by UNESCO in 27th of november 2014.

Besides private meetings, weddings and informal events of entertainment, *Āskiyā* is currently exhibited in *National Day* and *Nawruz* that is intended of people as well.

In the sources, masters like *Yusufcân Qızıq Şäkärçanov*, *M. Tilläbäyev*, *Erkä Qâri Kârimov*, *C. Sultânov*, *Ğänicân Täşmätov*, *Räsulqâri Mämädäliyev*, *Äbulqâsım Toyçıyev*, *Ğulâmcân Rozibäyev*, *Häsänbây Sultânov*, *Mähsum Qâzâqov*, *Cöräxân Polätov*, *Ne'mätcân Täşmätov*, *Tursunbuvä Äminov*, ağabey kardeş *Şacälilövlär*, *Polätcân Nurmätov*, *Mämäyunus Tilläbäyev*, *Cöräxân Sultânov*, *Äburähmân Qulmätov*, *Cumäbây Huräliyev*, *Ğäfirçân Mirzäyev*, *U. Ädulläyev*, *M. Rähimov*, *Hätämçân Hâkimçanov*, *Mämäsidiq Älixânov*, *Qährämân Äduvâhidov* are mentioned with their effort to sustain and improve this art.

As mentioned at the beginning of the paper, this art is one of the essentials of the big celebration events which are held by both private and state. Despite the humour genres that are brought by modern world, this art which pertains to Uzbeks gets big attention by people.